

Udo SCHNELLE, *Einleitung in das Neue Testament* (Uni Taschenbücher für Wissenschaft 1830), Göttingen 2002⁴, ss. 616

Czwarte już, na nowo opracowane wydanie niezwykle wartościowego *Wstępu do Nowego Testamentu* w serii UTB przez edytora Vandenhoeck und Ruprecht w Göttingen świadczy o zapotrzebowaniu na takie właśnie zwięzłe i treściwe przedstawienie wprowadzenia w podstawowe problemy historyczne i teologiczne związane z Pismami Nowego Testamentu.

Na skrótowne a zarazem bardzo bogate w wiadomości ujęcie w/w problematyki przez Udo Schnelle — profesora Nowego Testamentu na Wydziale Teologicznym w Halle, pozwoliły mu również wieloletnie i liczne wykłady prowadzone w Erlan-

gen, Göttingen i w Halle. Czwarte wydanie Autor przepracował wykorzystując aktualnie najnowsza literaturę fachową i prezentując nowe koncepcje postulowane szczególnie w kwestii Ewangelii Synoptycznych.

Na wstępie do wprowadzenia w problematykę Pism Nowego Testamentu, Schnelle zajął się sprawą kanonu biblijnego, rozumianego jako historia formowania się składu Pism Nowego Testamentu (tak protestanci), oraz jako historyczny i dogmatyczny klucz dla egzegezy, pozwalający jej traktować te Pisma jako normę wiary (tak katolicy).

Udo Schnelle przedstawia w skrócie liczne dyskusje w tej dziedzinie między uczonymi poczynając od XVIII w. tak w kręgach protestanckich, jak katolickich, i podkreśla, że z rozważaniami nad kanonem ściśle związany jest fakt natchnienia biblijnego. Kanoniczność Pism Nowego Testamentu potwierdza ich pochodzenie z Tradycji Apostolskiej oraz związek z Kościołem, w którym działa uwielbiony Chrystus przez Ducha Świętego.

Rozumienie kanonu i kanoniczności Pism Nowego Testamentu wyznacza autorowi cel i ujęcie *Wprowadzenia do Nowego Testamentu*. U. Schnelle pragnie naświetlić historię powstawania ksiąg Nowego Testamentu i ukazać myśli teologiczne, jakie są w nich zawarte. Podejście historyczne uzasadnia literacki charakter tych Pism. Uwzględnienia ich teologii zaś, domaga się ich treść ukazująca zbawcze dzieła Boże dokonane w Jezusie Chrystusie. Uzasadnienie dla zajęcia się tak historycznym, jak również teologicznym charakterem Pism Nowego Testamentu we *Wprowadzeniu* znajduje Autor w świadectwie samych ksiąg Nowego Testamentu. Aby bowiem wyjaśnić ich historyczne i teologiczne struktury nie wolno badać je przykładając inne, obce im normy. Skoro Pisma te tworzą kanon Nowego Testamentu, należy ich kanoniczność potraktować jako wewnętrzną normę dla ich egzegezy. Jedynie bowiem w 27 księgach Nowego Testamentu rozpoznał Kościół normatywny charakter, który go obowiązuje i tylko te Pisma w całej teologii odgrywają najważniejszą rolę. Kanon Nowego Testamentu dyktuje więc obecnie, jak powinniśmy podchodzić do wczesnochrześcijańskiej literatury.

Takie rozumienie kanonu Nowego Testamentu wyznacza w konsekwencji układ i ujęcie materiału we *Wprowadzeniu do Nowego Testamentu*. Historyczne spojrzenie na genezę Pism Nowego Testamentu każe autorowi we *Wprowadzeniu* zająć się najpierw listami proto-pawłowymi jako najstarszymi Pismami Nowego Testamentu.

Jako drugą grupę Pism w historii powstawania Nowego Testamentu wyróżnia Udo Schnelle Ewangelie Synoptyczne, łącząc z Ewangelią Łukasza księgę Dziejów Apostolskich.

Trzeci blok ksiąg Nowego Testamentu przekazanych nam przez Tradycję stanowią tzw. „deuteropaulina”, z których wszystkie odwołują się do tradycji Pawłowej

i dlatego też nazywane są Listami Pawła. Specjalne miejsce wśród nich zajmuje List do Hebrajczyków, który wprawdzie w kanonie Pism Nowego Testamentu zaliczony został do Listów Pawłowych, treściowo jednak od nich się różni.

Szczególnego potraktowania domagają się też te Pisma Nowego Testamentu, które nie będąc skierowane do konkretnej wspólnoty kościelnej lub osoby wymienionej imiennie określane są jako „listy katolickie” (od gr. καθολικός – ogólny, wspólny, powszechny).

Opracowaniem literatury Janowej zamyka autor we *Wstępie do Nowego Testamentu* introdukcję szczegółową do poszczególnych ksiąg.

W kolejnych częściach i rozdziałach swego dzieła, Schnelle stara się dać najpierw odpowiedź na pytania: kto był autorem danej księgi, do kogo była skierowana i kiedy oraz gdzie została napisana? (autor, adresat, miejsce, czas). Skoro Pisma Nowego Testamentu ciągle podlegały procesom dotyczącym wzajemnego porozumiewania się (komunikacja), to należy, zdaniem autora *Wstępu* uwzględnić również sytuacje i okoliczności życiowe adresatów i autorów poszczególnych ksiąg. Dlatego w badaniu struktury Pism Nowego Testamentu zwraca się uwagę na formę literacką i na aspekty wynikające z zastosowania metody Formgeschichte. W analizie tekstu z perspektywy literackiej należy też uwzględnić metodę zwaną „historią tradycji”, czyli jakim procesom przekazu podlegały dane treści. Z kolei ukazanie środowiska religijnego, wyjaśnia ewentualne wpływy, którym mógł ulegać dany tekst Nowego Testamentu.

Szczególne miejsce we *Wprowadzeniu do Nowego Testamentu* zajmuje omówienie głównych myśli teologicznych danej księgi. Pamiętać przy tym należy o założeniach teologicznych autora księgi, czy grupy ksiąg, aby właściwie odczytać myśl przewodnią poszczególnych Pism Nowego Testamentu.

Na zakończenie każdego rozdziału Udo Schnelle przedstawia krótki przegląd najnowszych opinii naukowców na dany temat, aby wprowadzić czytelnika w aktualne dyskusje nad danym problemem i ukazać dalsze perspektywy badań, przez co otwiera nowe możliwości rozumienia tekstów Nowego Testamentu.

W poszczególnych rozdziałach książki, Schnelle stosuje następujący podział: (1) *Przegląd najnowszej literatury*; (2) *Autor danego Pisma Nowego Testamentu*; (3) *Miejsce i czas powstania księgi*; (4) *Odbiorcy (adresaci)*; (5) *Podział treściowy danego Pisma, jego forma, budowa, struktura literacka*; (6) *Jedność literacka księgi (jej integralność)*; (7) *Tradycje i źródła*; (8) *Sytuacja religijna*; (9) *Główne myśli teologiczne*; (10) *Kierunki i perspektywy nowych badań nad tekstem*.

Omawiając listy Pawłowe autor na wstępie przedstawia dość dokładnie chronologię działalności Pawła i zwraca uwagę na chronologię absolutną oraz relatywną. Po zapoznaniu czytelnika z różnymi opiniami uczonych, co do dat związanych z ży-

ciem i działalnością Pawła, Schnelle opowiada się za chronologią tradycyjną. Zajmuje się także faktem przekazywania tradycji Pawłowych przez jego uczniów, należących do tzw. „szkoły Pawła”. Zapoznaje również czytelnika z formułą literacką listów Pawłowych.

Poza tymi bardzo cennymi dodatkowymi wiadomościami dotyczącymi Pawła, Udo Schnelle podaje jeszcze w dwóch ekskursach wskazówki metodologiczne dla podziału Listów Pawła oraz zwraca uwagę na zbiory korespondencji Apostoła powstające w pierwotnych Kościołach lokalnych i stanowiące etapy tworzenia się kanonu Nowego Testamentu.

W analizie literackiej Ewangelii, U. Schnelle podkreśla odrębność jej gatunku literackiego, zaś w rozwiązaniu problemu synoptycznego opowiada się za zmodyfikowaną teorią „dwóch źródeł”: logia, Ewangelia Marka oraz materiały własne poszczególnych synoptyków (tzw. *Sondergut*). Przy zastosowaniu tej metody Schnelle prezentuje w tabelach układ i współzależność wszystkich perykop ewangelii synoptycznych.

Pisma Janowe, zdaniem U. Schnelle, są dziełem uczniów Jana wywodzących się z jego „szkoły”. Do Pism tych zalicza autor Listy i Ewangelię Jana opowiadając się za podobnie twierdzącymi uczonymi począwszy od XIX w. Kolejność tych Pism miałyby być następująca: 2 J, 3 J, 1 J i wreszcie Ewangelia Jana. Apokalipsie zaś, po przedstawieniu dyskusji i argumentacji naukowców, Schnelle odmawia autorstwa Janowego, omawiając tę księgę jako ostatnią w swoim opracowaniu. Od reszty Pism Janowych Apokalipsę, zdaniem U. Schnelle, odróżnia język (proroctwa, wizje, styl apokaliptyczny), chrystologia, eklezjologia i eschatologia, ujmująca czasy obecne w perspektywie przyszłego, już bliskiego ostatecznego tryumfu Chrystusa i wierzących w Niego.

W omawianych poszczególnych księgach Nowego Testamentu Schnelle przedstawia problemy według przyjętego schematu, opowiadając się osobiście raczej za rozwiązaniami tradycyjnymi. Różne zaś propozycje uczonych albo omawia w tekście *Wprowadzenia* albo dyskutuje z nimi w przypisach. Niezwykle cenne są zwłaszcza ukazane główne myśli teologiczne oraz kierunki i perspektywy nowych badań nad danym tekstem Nowego Testamentu.

Dzieło Udo Schnelle wieńczę praktyczne dla czytelnika indeksy: autorów i osób oraz wykorzystanych cytatów z Pisma Świętego i starożytnej literatury.

Wyjątkowe zainteresowanie się autora kanonicznością ksiąg Nowego Testamentu idzie w parze ze wskazaniem Papieskiej Komisji Biblijnej w sprawie interpretacji Pisma Świętego w Kościele, gdzie czytamy o konieczności stosowania metody kanonicznej w odczytywaniu tekstów biblijnych. Metoda kanoniczna polaryzuje bowiem historyczno-krytyczne sposoby wyjaśniania problemów biblijnych, prezentowane szczególnie przez kręgi protestanckie.

Książka *Wprowadzenie do Nowego Testamentu* jest niezwykle cennym kompendium wiedzy wprowadzącej dotyczącej szczegółowych kwestii związanych z księgami Nowego Testamentu. Dzięki dokładności referowanych różnych ujęć, obfitej najnowszej literaturze dotyczącej danych kwestii i przejrzystości omawianego materiału należy zaliczyć ją do jednej z najlepszych pomocy do właściwego odczytania Biblii.

Ks. Józef Kozyra